

Силабус
Філософія
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма	Право. 081 Право
Спеціальність	05 Соціальні та поведінкові науки
Галузь знань	
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Викладач	Валентина ДУДЕНОК
Кафедра	історії та філософії, ауд. 146, корпус БДПУ 1
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/dudenok/
Контактний телефон	+380 99 300 70 15
E-mail викладача	Dudenok.vi@gmail.com
Графік консультацій	середа, 09.35-10.55, ауд. 146, корпус БДПУ 1

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3 / 90 год.	очна (денна)	16 год.	14 год.	60 год.	екзамен
	заочна (дистанційна)	8 год.		82 год.	

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: матерія, свідомість, ідеалізм, матеріалізм, позитивізм, екзистенціалізм, психоаналіз

Метою курсу є поглиблення наявного стану світоглядної культури і навичок абстрактного мислення. Формування і розвиток сучасної світоглядно-методологічної парадигми студентської молоді неможливе без філософії як теоретичної основи світобачення та певного методу відношення до світу. Філософська культура студента зумовлює як адекватне сприйняття ним навчального матеріалу практично всіх наук, так і виступає передумовою його формування як особистості. Філософська підготовка студентства зумовлює також ефективність виховної роботи, оскільки підвищує загальну культуру мислення, вміння раціонально відібрати з потоку наукової інформації необхідний матеріал. Оволодіння філософією сприяє становленню самосвідомості, інтелектуальному розвитку, вмінню знаходити оптимальний вихід з ціннісно-кризових ситуацій.

Предметом навчальної дисципліни є найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства та свідомості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати**: основний зміст усіх тем; категорійні визначення буття, свідомості, матерії, пізнання; проблематику філософії та особливості її формування; предмет і завдання філософії; існуючі у суспільних науках моделі розвитку особистості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**: проникати у сутність явищ і процесів реального життя; використовувати наукову методологію у пізнавальній, практичній, та організаційно-виховній діяльності; використовувати теоретично визначені правила функціонування системи, за певними методиками розробляти практичні рекомендації щодо здійснення безпечної та ефективною діяльності; знаходити вихід з гострих кризових ситуацій.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації. ЗК 3. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.	ПРН 2. Вміти використовувати набуті знання для вирішення завдань своєї професійної діяльності ПРН 4. Демонструвати здатність до самонавчання і продовження професійного розвитку ПРН 5. Аналізувати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом ПРН 6. Розуміти основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди

Зміст курсу:

Тема 1. Виникнення філософії. Світогляд. Структура світогляду. Історичні типи світогляду (міфологія, релігія, філософія як наука). Предмет і природа філософського знання. Філософія як специфічний тип знання. Структура філософського знання. Методологія і функції філософії. Еволюція предмету філософії. Теоретичне і духовно-практичне значення філософії. Основне питання філософії. Різновиди ідеалізму. Історичні форми матеріалізму. Поняття вульгарного матеріалізму. Проблема пізнаванності світу. Гносеологічний оптимізм та агностицизм.

Тема 2. Проблема методу в філософії. Поняття методу в філософії. Метафізика і діалектика. Поняття діалектики. Діалектика як специфічний метод пізнання і відтворення дійсності. Об'єктивна та суб'єктивна діалектика. Тотожність та відмінність. Протилежність та суперечність. Закони діалектики. Закон та закономірність. Формування діалектичних ідей в античному світі. Діалектика і софістика. Суперечність. Метафізика як вчення про найбільш загальні основи буття.

Тема 3. Основні поняття та ідеї гносеології. Загальні уявлення про теорію пізнання, її предмет і метод. Поняття «знання» і «пізнання». Багатоманітність форм пізнання. Поняття «гносеологія» («епістемологія»). Становлення гносеології в історії філософії та її місце в системі філософського знання. Діалектика як теорія пізнання. Об'єкт, суб'єкт і джерела пізнання. Специфіка агностицизму і скептицизму. Чуттєве і раціональне пізнання. Сенсуалізм і раціоналізм. Проблема розуміння в пізнанні. Основні форми чуттєвого і раціонального пізнання. Розуміння як засіб пізнання. Феномен ірраціональності. Мислення і досвід. Суперечності мислення та їх джерела. Проблема істини та її критеріїв. Істина: об'єктивна, абсолютна й відносна. Діалектика істинності та заблудження. Мислення і мова. Штучні мови та їх роль в сучасній науці. Чи може мислити машина? Наукове знання, його мова та особливості. Ідея та форми її реалізації.

Тема 4. Філософія стародавньої Індії та Китаю. Виникнення індійської філософії. Ортодоксальні ведичні філософські системи: веданта, міманса, ньая, вайшешика, санх'я, йога. Неортодоксальні школи адживіки і чарвака-локаятиків. Ядричха-вада і свабхава-вада про випадковий збіг обставин та строгу внутрішню закономірність. Основні категорії індійської філософії. Священні книги китайської освіченості. Онтологія даосизму. «Даодецзин». Конфуціанство. Мен-цзи. Лунь-Юй. Принцип «виправлення імен». Мо-цзи. Легізм законників філософської школи фа-цзя.

Тема 5. Антична філософія. Гноми «7 мудреців». Пошук першооснови світу в ранніх філософських системах. Мілетська натурфілософія: Фалес, Анаксимандр і Анаксимен. Діалектика Геракліта. Метафізика елеатів. Досократики: магія чисел Піфагора, «стихії» Емпедокла, «нус» Анаксагора. Етичний релятивізм софістики. Даймоніон і маевтика Сократа. Автаркія кініків і гедонізм кіренаїків. Атомізм Левкіппа-Демокріта, Лукреція Кара, Епікура. «Ейдоси» і абсолютний ідеалізм Платона. Неоплатонізм. Енциклопедизм Арістотеля і його вплив на розвиток філософської думки. «Атараксія» скептиків. Фаталізм стоїків.

Тема 6. Середньовічна філософія. Специфіка філософських вимірів світу в Середні віки. Проблема доказу буття Бога. Апологетика. Патристика. Схоластика. Суперечка номіналістів і реалістів

про універсалії. Пояснення теодицеї. П'єр Абельяр. Ерігуена. Дунс Скотт. Вільгельм Оккам. Ансельм Кентерберійський. Августин Блаженний. Фома Аквінський.

Тема 7. Філософія Відродження. Поняття гуманізму. Антропоцентризм як основна світоглядна парадигма. Філософія гуманізму. Натурфілософія нового природознавства. Пантеїзм Джордано Бруно. Філософія політики: ідеологія централізованої держави і теорія природного права. Утопічний соціалізм.

Тема 8. Енциклопедична філософія Просвітництва. Енциклопедична філософія Просвітництва: Д. Дідро, Д. Толанд, П. Гассенді, П. Бейль, Вольтер, Кондільяк, Гельвецій, Ламетрі, Гольбах, Географічний детермінізм Ш. Монтеск'є. Проблема походження держави в філософії Ж. - Ж. Руссо. Метафізичний матеріалізм та атеїзм.

Тема 9. Німецька класична філософія. Трансцендентальний ідеалізм І.Канта. Діалектика Фіхте і Шеллінга. Суперечність методу і системи в «абсолютному діалектичному ідеалізмі» Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фейербаха.

Тема 10. Вітчизняна філософія. Міфологія давніх українців. Духовні витоки української філософської культури. Філософська думка в Україні після розпаду Київської Русі. Розвиток філософських ідей в Україні у XVIII-XIX ст. Г. С. Сковорода. Києво-Могилянська академія. «Філософія серця» П. Юркевича. Проблематика сучасної філософії в Україні.

Тема 11. Позитивізм. Позитивізм: виникнення, сутність та етапи розвитку. Огюст Конт про обґрунтування методу позитивного мислення. Філософія махізму. Принцип економії мислення. Постпозитивізм і неопозитивізм. Практична філософія: прагматизм і інструменталізм.

Тема 12. Теорія психоаналізу. Теорія психоаналізу. Структура психіки з точки зору З. Фрейда. Поняття сублимації. Комплекси Едіпа і Електри. Теорія архетипів К. Юнга. Колективне підсвідоме. Релігія як колективний невроз людства. Філософія психологізму: фрейдизм, біхевіоризм, неофрейдизм.

Тема 13. Філософська герменевтика. Герменевтика як метод суспільних наук. Поняття «тлумачення». Мова як конкретне втілення реальності. Феноменологія Е. Гуссерля. Проблема розуміння в творах Г. Г. Гадамера, Дільтея, Шлейєрмахера. «Філософія життя»: Ф. Ніцше.

Тема 14. Екзистенціалізм. Екзистенціальна традиція: М. Хайдеггер, К. Ясперс, А. Камю, Ж. - П. Сартр, Г. Марсель, М. О. Бердяєв, М. Бубер. Екзистенція як переживання людиною свого буття в світі. Поняття пограничної ситуації. Непізнаванність екзистенції. Структура екзистенції. Проблеми свободи та відповідальності в екзистенціальній філософії.

Тема 15. Філософські основи вчення про цінності. Аксиологія як галузь філософського знання. Поняття і основні ідеї аксиології. Поняття цінності і ціннісних орієнтацій. Формування теорії цінностей в історії філософії. Феномени загальнолюдських цінностей та шлях до них. Кризова ситуація як ситуація зміни ціннісних орієнтирів. Сучасні концепції цінностей. Людина, особистість як найвища цінність буття. Гуманізм і проблеми розвитку особистості. Діалектика потреб, інтересів та цінностей. Проблема формування оптимальних потреб, інтересів та цінностей.

Тема 16. Антропологія: проблеми війни та миру у сучасному світі. Поняття філософської антропології. Проблема людини і світу в історії філософії. Сучасні системи філософської антропології. Проблема сутності людини, розвиток уявлень про неї в історії філософії. Проблема сенсу життя. Суспільство і особистість. Принцип діяльності. Загальні форми людського освоєння дійсності. Проблема відчуження людини в сучасному світі.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): основна увага приділяється вивченню базової літератури, вмінню самостійно мислити, здатності оперувати понятійним апаратом.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття. Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проектор, екран/інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги: формами контрольних заходів є поточний та підсумковий контроль. Об'єктами поточного контролю є: систематичність, активність та результативність роботи

протягом семестру щодо вивчення та засвоєння програмного матеріалу дисципліни; рівень виконання здобувачем завдань для самостійного опрацювання, які завантажуються на платформу MOODLE у встановлені терміни.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю та підсумкового контролю. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного контролю та підсумкового контролю і вираховується за 100-бальною шкалою.

При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі усного екзамену, який передбачає перевірку теоретичних знань та практичних навичок.

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час поточного контролю та підсумкового контролю (екзамену) (50+50=100) та вираховується за університетською 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 4. Внутрішня університетська шкала оцінювання

Шкала оцінювання, що використовується в університеті	Шкала оцінювання ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота																екзамен	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4			Змістовий модуль 5				Змістовий модуль 6		50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16		
3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Список рекомендованих джерел

Основні

1. Губерський Л. Філософія. К.: Фоліо, 2018. 621 с.
2. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2019. 432 с.
3. Петінова О. Б. Філософія: навчальний посібник / О. Б. Петінова. Одеса, 2019. 304 с.
4. Петрушенко В. Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: «Магнолія- 2006», 2021. 350 с.
5. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана. ФІЛОСОФІЯ: Підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.
6. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
7. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябініної, Л. І. Юрченко. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021 . 286 с.

Додаткові

1. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн. для вищ. навч. закл. К.: Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
2. Горський В.С. Історія української філософії: Курс лекцій. К., 1996. 285 с.
3. Гусев В. І. Західна філософія Нового часу. XVII- XVIII ст. К.: Либідь, 2000. 368 с.
4. Жадько В. А. Філософія як гуманістичний світогляд : наукова монографія. Запоріжжя : Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2019. 200 с.
5. Ткачук М. Л. Київська академічна філософія XIX - початку XX ст.: Методологічні проблеми дослідження. К., 2000. 249 с.
6. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: Від теоретичного до практичного повороту. К. :КНТ, 2018. 394 с.
7. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Харків: КСД, 2020. 160 с.

Інформаційні ресурси

1. Арістотель. Нікомахова етика. К.: 2021. 480 с. Електронний ресурс. Режим доступу: ae-lib.org.
2. Філософія. Петрушенко В.Л.- <http://westudents.com.ua/knigi/627-flosofya-petrushenko-vl.html>
3. Бичко. І.В. Філософія Підручник. 2-ге вид., стереотип. К.: Либідь, 2002, 408с. http://vtec.vn.ua/sites/default/files/page/files/osnovi_filosofskikh_znan.pdf
4. Буслинський В.А. Основи філософських знань Підручник . 3-ге вид., стереотип. К.: Львів. «Новий світ», 2006, 352с. http://vtec.vn.ua/sites/default/files/page/files/osnovi_filosofskikh_znan.pdf
5. Горський В.С. Історія української філософії: Підручник. К.: Либідь, 2004. 488с. http://vtec.vn.ua/sites/default/files/page/files/osnovi_filosofskikh_znan.pdf
6. Губерський Л.В., Філософія: Навч. посіб. /. 6-те вид., випр.. і доп. К.: Вікар, 2006. 455с. http://vtec.vn.ua/sites/default/files/page/files/osnovi_filosofskikh_znan.pdf
7. В. Г. Кремень. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Льїн. К.: Книга, 2005. 528 с.--<http://studentbooks.com.ua/content/view/1356/1/>
8. Гадамер Х.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики /Читанка з історії

філософії. Книга 6. Зарубіжна філософія XX ст.
<http://philosophy.allru.net/pervo.html><http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Bevzenko/index.html>.